

dat de getallen  
God gegeven  
en van Christe-  
onderwijs van

oord gemist.  
st is kunst van

ristelijk onder-  
zo is het mis-  
lijk werk doen.  
lijk rekenonder-  
skunde-les gear-  
spreekt over  
ed en uitbundig-  
ns zijn werk-in-  
zeggen: Chris-  
die zeggen: Het  
ed als dat van

telijk onderwijs  
Want dan zou  
en een Chris-  
van z'n geloof,  
niet zo.

t, op momenten  
ook z'n fietsen  
moet de Chris-  
hij gelooft, d.i.  
bij Gods open-  
erkennen, dat  
nen, dat Hij de  
ving Christelijk  
tenen, door het

nam? Niemand.  
niet verder dan  
oorzaamheid in  
J. L. STRUIK.

anders?

het nodig aller-  
beginne stelde  
en koning. M.  
leedig mensen-

nenselijk ambt,  
recht uit.

e tweede Mens-  
ledige mensen-  
at hij z'n men-  
ChristEN — de  
mbt; zodat hij  
werken is dus  
t-werk-van-den-

aarachtig-men-  
dat goed men-  
het geloof on-  
als echt-men-  
stenen door het  
les anders dan  
r-gelden, door  
slemaal niet in  
r ons toevoegt,  
s is dan reke-  
t zelfs ten dele

let in alles an-  
n, niet uit het

antwoord.  
men te gebrui-  
Het Christelijk  
lijk rekenen is  
rekenen is als  
anders dan het

ige en dit arti-  
telijk onderwijs  
enen het woord

houdt-nog in  
van Christelijk  
jk handwerken  
Christelijk fiet-  
telijkse levens-  
e van rekenen,  
naar tegenover-  
s-idee; de dwa-  
t werk niet in  
bristgeloof, en  
aniteit, in ver-  
roomse verbin-  
het Christelijk  
ouden.

rooral: A. Jan-  
pool.

J. L. STRUIK.

## Boekbespreking

„Augustinus”, door J. Geelhoed. Oos-  
terbaan & Le Cointre N.V., Goes.

Intiemer kennismaking met dit boek dan mij aan-  
vankelijk mogelijk was bevestigd de indruk, in het  
„Inleidend Woord” door mij geuit, dat kennis zoals  
de heer Geelhoed van Augustinus blijkt te bezitten,  
eerst na jarenlange studie wordt verkregen. Van de  
breedheid van 't onderzoek leggen mede de zeer tal-  
rijke citaten in de tekst getuigenis af, en de „Geraad-  
pleegde Literatuur” aan 't eind drukt er het zegel op.

De schrijver heeft de stof verdeeld over twintig  
hoofdstukken, waarin we horen van Augustinus' om-  
geving, jeugd, optreden als leraar in de welsprekend-  
heid, onbevredigdheid met de aan het christendom  
vijandige filosofieën en stromingen van zijn tijd,  
zijn bekering, zijn kerkelijke ambtsdienst, zijn strijd  
met schismatici en ketters, zijn schriftelijke nalaten-  
schap en levensende. De hoofdstukken zijn niet te  
lang, ook de zinnen zijn kort, de stof is overzichtelijk  
ingedeeld. De auteur heeft de gave om de dingen  
helder voor te stellen. Wie Augustinus wil leren ken-  
nen, leze dit boek: het bevat een schat van gegevens  
over deze Noord-Afrikaanse bisschop, in wiens levens-  
gang de woorden genade, strijd en ere zo diep  
staan ingegrift.

We zijn met dit boek blij en wensen het een zeer  
brede lezerskring toe. Ook hopen we, dat de heer  
Geelhoed zijn kerkhistorische studiën voort zal zetten.  
Met het oog daarop zij het ons vergund (geen ogen-  
blik de bekende nazijn vergetend: l'art est difficile)  
de wens uit te spreken, dat de schrijver alsdan nog wat  
scherper het bos in beeld brenge (desnoods wat min-  
der bomen) en dat de tekstcitaten (in een populair  
bedoeld werk minder gewenst en het geheel wat on-  
rustig makend) mogen wegvallen om plaats te maken  
voor verwerking in eigen reproductie.

De Joh. Francke schreef een hoofdstuk over Augus-  
tinus' De doctrina christiana. Dit roept  
me de studententijd voor de geest: Prof. Hoekstra  
heeft indertijd op college zijn leerlingen beurtelings  
een gedeelte van dit werk doen behandelen om hun  
oordeel te scherpen inzake vragen van hermeneutiek  
en homiletiek. De Francke geeft een keurig overzicht  
van dit boek, en voegt er telkens waardevolle criti-  
sche opmerkingen aan toe. Voor predikanten en a.s.  
dienaren des Woords is met name dit hoofdstuk van  
betekenis; het verhoogt de waarde van dit instruc-  
tieve werk.

P. D.

### JEUGDLEVEN

#### Jeugd-Zomerkampen der C. S. B.

Reeds bijna 30 jaar lang heeft de Calvinistische Stu-  
denten Beweging kampen georganiseerd voor scholieren  
van het M.O. Ook dit jaar wil de C.S.B. weer velen in  
de gelegenheid stellen om in kampverband te genieten  
van bos en hel, van water en wind. Het programma voor  
deze zomer luidt als volgt:

Landkampen alle te Ermelo: 16—23 Juli, Jongens-Jun.  
(12 tot ong. 15 jaar); 26 Juli—2 Aug., Meisjes-Jun.;  
12—19 Aug., Meisjes-Sen. (16 jaar en ouder).

Zelkampi: voor jongens (elke leeftijd) te Grouw, van  
19—26 Juli en voor meisjes (elke leeftijd) te Uitwelling-  
gerga, van 26 Juli—2 Aug., en bovendien een Novieten-  
kamp van 2—6 Sept. te Ermelo (gemengd). Een eerste  
inleiding voor hen, die dit jaar voor het eerst gaan  
studeren.

De prijs der Landkampen bedraagt f 20.—, der Zell-  
kampen f 30.— en van het Novietenkamp f 13.50. Hierbij  
komt f 2.50 inschrijfgeld, dat bij opgave voldaan dient  
te worden. Het gironummer is 36620 t.n.v. de Secr.-Pen-  
ningm. Jeugdwerk C.S.B. te Amsterdam. Het kampgeld  
kan ook op dit nummer gestort worden.

Inschrijving met vermelding van naam, adres, kamp,  
leeftijd, klas, met handtekening ouder of voogd, zo spoed-  
ig mogelijk (in verband met beperkt aantal plaatsen)  
te richten aan Secr. Jeugdwerk C.S.B., Nic. Maessstr. 38 bv.  
te Amsterdam.

## GRONINGER Brieven

Amice frater,

Een oud-hoogleraar der V.U. heeft zich ook weer  
eens in de politieke strijd geworpen met een brochure,  
waarin hij het herstel der oude rechtse coalitie be-  
pleit; in elk geval hereniging van de A.R. en C.H.  
partijen. Dat kon zeer goed, zo betoogt hij, want  
beide partijen zijn geen kerkelijke partijen. Nu is er,  
volgens de Anti-Rev. propaganda in deze stembus-  
strijd slechts één kerkelijke partij. Althans op protes-  
tants terrein. Eigenlijk geen partij, noch partijtje,  
doch nieuwbakken partij, of snipperpartij. En dan is  
er de nog aanstotelijker qualificatie: zij is kerkelijke  
partij.

De Anti-Rev. partij is dus niet-kerkelijk. De C.H.  
ook niet-kerkelijk.

Het G.P.V. wel kerkelijk.  
Deze uitspraken prikkelen de belangstelling. Wat  
is nu eigenlijk „kerkelijk”? En wat is „geen-kerke-  
lijke” partij?

Laat ons, om dit te verstaan, letten op de politieke  
gedraglijn. Wat men wezenlijk is spreekt immers niet-  
allereerst uit het woord; wat is gemakkelijker in het  
gebruik dan een woord? Het komt uit in de daad.

Vragen wij nu hoe een kandidatenlijst der A.R.  
partij tot stand komt, dan is het duidelijk, dat men  
in de eerste plaats kerken ter wille is geweest.

Nummer één mag lid zijn der synodale geref. ker-  
ken; nummer twee is Ned. Herv. En dan volgen de  
andere namen. De een gereformeerd-synodocratisch;  
de ander christelijk-gereformeerd, een derde Ned.  
Hervormd; ja ook een vrijgemaakt gereformeerde.

Dat alles is natuurlijk met veel overleg geschied.  
Niet allereerst om de stemmetjes uit allerlei kerken;  
ten minste, dat zou een ietwat schamele berekening  
zijn. Neen, men haalt zijn manneken met veel over-  
leg uit allerlei „kerken”, want men is „geen kerkelijke  
partij”.

Dat lijkt wel wat op het geval, dat men van iemand  
zou zeggen: die man is geheelonthouder, want hij  
drinkt zorgvuldig glaasjes met allerlei soort sterke  
drank. Geen voorkeur voor dit of voor dat.

Maar niettemin de partij is niet-kerkelijk.

Toch is er een tweede wonderlijk verschijnsel.  
De bladen, die de A.R. partij steunen zijn thans  
algemeen christelijk.

Zij dienen, als het zo te pas komt, verschillende  
Christelijke groepen.

En deze bladen nu brachten eerst een lange lijst  
van predikanten der Ned. Herv. Kerk, die allen zeg-  
gen: stemt antirevolutionair.

Daarna volgde een tweede lijst van Christelijke-gere-  
formeerde predikanten, die zeggen: wij steunen de  
Anti-Rev. partij.

Dit lijkt er dus wel op, dat de A.R. partij — nee,  
geen kerkelijke partij is, foel neen — maar wel een  
predikanten-partij. Predikanten van allerlei pluimage.

Komt er nu ook nog een lijst van predikanten der  
gebonden gereformeerde kerken? Of is men daar wel  
zeker van?

Of een lijst, als 't enigszins kan, van vrijgemaakte  
dominés? Daar is immers zoets als „Contact”? En  
mr Meulink is gezet op no. 16 en op zijn naam staat  
een brochure, waarin het G.P.V. wordt bestreden op  
een wijze, die ik nu niet nader wil kwalificeren. De  
blamage is vooral: het is een kerkelijke partij.

De Anti-Rev. partij is dus wel een predikanten-  
partij, maar geen kerkelijke partij?

De politiek, die op succes uit is, bewandelt won-  
derlijke wegen.

Want het wordt nu tijd dat wij gaan overwegen:  
wat is toch wel een kerkelijke partij? Wat is dat voor  
een boos verschijnsel, zó erg, dat een Anti-Rev. poli-  
ticus kleurt van schaamte, als men hem zulks zou  
kunnen aanwrijven?

Laat ik mij op Groen van Prinsterer beroepen. De-  
ze schreef: „onze staat heeft geen andere bestaans-  
reden dan de religie. Hij is geboren uit de Reforma-  
tie. Hij is een schepping van het Evangelie in haar  
strijd tegen een afgodische cultus. In de zestiende  
eeuw kwamen van alle zijden evangeliepredikers,  
d.w.z. martelaren tot ons. Uit het bloed der martel-  
aren ontstond de kerk. Uit de kerk stond de staat op”.

Dat zei Groen. Maar nu vertelt een Anti-Rev. pro-  
fessor, dat de kerk zich niet moet bezig houden met  
de dingen van de dag.

Groen oordeelde: „de Hervormde Kerk, d.i. de kerk  
der Reformatie, was het middenpunt en de kern van  
het Gemeenbest. Elders is de kerk opgenomen door  
de staat; hier is de Republiek niet slechts met de  
kerk verenigd, zij is geboren uit de belijdenis der  
kerk”.

Voorts: „Uit de zegepraal van het kerkelijk begin-  
sel is de politieke ommekeer ontstaan. Uit de kerk-  
reformatie de Republiek. Uit de belijdenis van het  
Evangelie. Eerst veertig jaar belijden en lijden. Daarna  
de tachtigjarige strijd”.

En dan: „een secte, door kerk en staat ten dode  
gedoemd, heeft het Gemeenbest der Verenigde Neder-  
landen gesticht”.

Ja „een kerkelijke partij heeft in Groot-Brittannië  
de grondslagen der staatsregeling gelegd. Aan een  
kerkelijke partij heeft Noord-Amerika opkomst en  
bloei te danken gehad. Hier en elders heeft een ker-  
kelijke partij dikwerf in ruime mate de echte burger-  
lijke en politieke vrijheid, in de weg der eenvoudige  
godsvrucht verleend”.

Ik citeer niet verder. Men zou met zulke citaten,  
met dit belijden, een boek kunnen vullen. De huidige  
leider der A.R. partij pleegt tegen de jeugd zijner  
partij te zeggen: studeer. Zeker, laat zij werkelijk  
studeren en bijv. eens terdege kennis nemen van het  
in 1948 bij Oosterbaan & Le Cointre verschenen ge-  
schrift: Kracht en doel der politiek.

Wat blijkt nu? Dat onze staat met al zijn vrijheden,  
die er nog zijn, de vrucht is van de kerk der Refor-  
matie, d.w.z. de kerk, die getrouwd was aan de Schrift  
en de belijdenis. Zet men toen: dat Nederlandse volk  
is kerkelijk, dus deugt het niet voor het leven? Of  
getuigen niet alle historici, dat juist toen ons volk  
vooraan stond in de rij der volken? Dat het voorop  
stond in handel en bedrijf, in kunst en wetenschap,  
in politiek en diplomatie? Geen volk vermocht het  
toen te evenaren.

En thans zouden zij, die zeggen kinderen der Refor-  
matie te zijn, Calvinisten zelfs, zich er op verheffen,

dat zij niet meer spreken van Schrift en belijdenis,  
doch alleen van de Schrift, en dan de steun zoeken van  
predikanten, die er niet voor terugdeinzen de meest  
scherpe belijdenisverschillen slechts modaliteiten te  
achten en aan de verwerper der Schrift een even goede  
plaats te gunnen in hun kerk als aan de orthodoxe  
prediker? Thans is het dan zover gekomen, dat men  
niets met meer afkeer afweert, dan dat men zou zijn  
een „kerkelijke partij”? Welk een val!

Een waarachtig Anti-Rev. partij, een waarlijk Cal-  
vinistische partij, een partij die de politieke strijd wil  
voeren, zoals die alleen ons volk ten heil kan zijn,  
dat meer en meer een prooi dreigt te worden van de  
alliantie van Rome en het humanistisch-socialisme,  
moet een partij zijn, die weet wat en waar de kerk  
van Christus is, de Gereformeerde kerk, de kerk die  
trouw is aan haar belijdenis, en zich voor geen enkele  
plek in het brede mensenleven aan die trouw onttrekt.

Een politieke partij, die er zich op beroemt geen  
kerkelijke partij te zijn, maar daarna liefst zoveel  
mogelijke kerken met haar dienaren voor haar kar-  
retje spant, die zegt daarmee dat zij de kerk der  
Reformatie wil doen beheersen door politieke en soci-  
ale organisaties.

De waarlijk reformatorische politieke of sociale  
organisatie zegt: de kerk der Reformatie ons alle r  
moeder. En haar zonen en dochteren zullen dan  
alleen hun volk waarlijk dienen, als zij overal terug-  
roepen tot de gehoorzaamheid aan de Schrift en de  
belijdenis en zich er dus niet voor schamen zó een  
kerkelijke partij te worden genoemd; wij zij geloven  
en getuigen dat zij, die niet meer weten wat en waar  
de kerk des Heren waarlijk is, de Koning der kerk  
ongehoorzaam zijn en ook niet meer verstaan, dat  
onze Here Jezus Christus ook de Koning der konin-  
gen en de Heer aller heren is. En dat is niet dan on-  
gehoorzaamheid aan Zijn Woord.

Dat men toch weer oproepe tot die gehoorzaam-  
heid.

Met hartelijke groeten en heilbode, Uw toegenegen  
MARNIX.

## Wijzigingen Handboek 1952

— GEBRUIKSAANWIJZING voor alle bezitters van  
dit Handboek, met het doel goede adressering te ver-  
krijgen voor al onze kerken. Vereist is dan, dat de ker-  
ken de veranderingen spoedig en precies opzenden naar  
GOES.

En nu de VOORBEELDEN: blz. 7: GARRELSWEER, achter Adres Kerkeraad: [—, vlagje, en op de voorkant  
No. 1, blz. 30: 2e regel schrijven: Adres Kerkeraad:  
rechts No. 2, blz. 37: DEVENTER 4e regel: opschrijven:  
Tel. er achter No. 3. Idem op blz. 38: OLDENZAAL 4e  
regel: opschrijven: Tel. links of rechts No. 4. Verder  
blz. 40: DAARLERVEEN, achter Adres Kerkeraad: [—,  
vlagje, en links No. 5. Op blz. 44: VOLLENHOVE-  
CADOELEN: een streep door 290—135, met links No. 6.

INLICHTINGEN onder motto: „tip HANDBOEK” bij  
G. Graadijk, St. Ansfidusstr. 13, AMERSFOORT.

Voor eerste 6 Wijzigingen: Zie „DE REFORMATIE”  
van 24 Mei 1952.

- Blz. 7 GARRELSWEER. Telefoonnummer van ds R.  
Hourwen: 517. (21)  
Blz. 9 WESTERENDEN, Adres kerkeraad: E. Dijke-  
ma, B 59. (22)  
Blz. 12 WETSINGE-SAUWERD. Adres kerkeraad: M.  
Schultema, Sauwerd. (23)  
Blz. 16 HOUWERZIJL. In Zoutkamp wordt één dienst  
per Zondag gehouden in N. H. Jeugdgebouw, in  
de regel om half vijf. (23a)  
Blz. 18 WARFFUM. Adres diaconie: K. Prins, Saggi-  
tariusweg, Den Andel (post Warffum). (24)  
Blz. 21 TWIJZEL. Adres diaconie: J. J. v. d. Veen,  
Twijzel 271, post Drogeham. (25)  
Blz. 26 HALLUM. Adres kerkeraad: Abr. Alkema,  
Marrum 60e. (26)  
Blz. 27 SNEEK. Adres Diaconie: J. Moorlag, Anna  
Paulownastr. 35. Kerkdiensten om 9 en 2.30  
uur. (27)  
Blz. 32 RUINERWOLD-KOEKANGE. Adres kerkeraad:  
J. Hummel Rzn, B 316, post Koekange (Dr.). (28)  
Blz. 52 EDE. Deze gemeente behoort bij de classis  
Arnhem. Zieental 141. Bel. leden 80. Corresp.  
Theol. Hogeschool: Mej. J. S. M. Hoek, Maar-  
dereind 51. (29)  
Blz. 57 HILVERSUM. Adres kerkeraad: Dr C. Smits,  
Velthuiserslaan 15, Laren (N.-H.). (30)  
Blz. 69 NIEUWENDAM-AMSTERDAM-N. Adres ker-  
keraad: E. Beertema, Adelaarsweg 90 I, Am-  
sterdam-N. (31)  
Blz. 73 SLIEDRECHT. Quaaistori N.B.: aantal leden  
212. (32)  
Blz. 75 LEIDEN. Predikant: ds G. v. Rongen. Adres:  
de Mey v. Streefkerkstr. 60. Tel. 30471. (33)  
Blz. 77 DEPUTATEN CLASSIS. Corresp. Opleiding  
Dienst des Woords: L. A. Kouwenhoven, ter  
Leedelaan 18, Sassenheim. Post. t.n.v. Class.  
Corresp. 592461. (34)  
Blz. 81 BOLNES EN SLIKKERVEER. Adres ds van  
Kalkeren: Klaas Katerstr. 24, Ridderkerk. Tel.  
K 1896—590. Post. 107162. Adres kerkeraad:  
B. M. van Bommel, Graaf Adolfstr. 47, Slik-  
kerveer. Adres C. van Rij is: Ringdijk 506.  
Adres diaconie: D. J. Somsen, Graaf Adolfstr.  
45, Slikkerveer. (35)  
Blz. 82 ROTTERDAM-CHARLOIS. Telefoon Kerk  
78584. (36)  
Blz. 118 GARNIZOENSKERKEN. Aanvullen: Enschede.  
(37)